

811.163.4'373.21(497.5 Gata)

Izvorni naučni rad

Katarina LOZIĆ-KNEZOVIĆ (Split)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

klozic@ffst.hr

Marija RADOSTIĆ (Split)

marija.radostic@gmail.com

TOPONIMIJA NASELJA GATA

U radu je temeljem podataka prikupljenih u prvom redu terenskim istraživanjem prikazana toponimija naselja Gata koje se nalazi u omiškom zaleđu, južno od Splita. Podatci su uspoređeni s katastarskim knjigama i dostupnim zemljovidima te toponomastički obrađeni. Nude se povijesni i geografski okviri naselja te osnovne karakteristike govora Gata. Obrađeno je sveukupno 118 toponima na području naselja Gata koje obuhvaća više zaseoka: *Ćović* (*Stošić*), *Generalić*, *Kuvačić* (*Vároš*), *Miloši*, *Nokići*, *Počelje*, *Podgradac*, *Podkunjevača*, *Prósići*, *Skòčibe* i *Tvrđić*. Obrađeni toponimi većinom su slavenskoga podrijetla (npr. *Dràga*, *Gâj*, *Gàršće*, *Kòtorac*, *Věla stùdenā*), dok su utjecaji romanskoga i turskoga jezika u toponimiji kao i u govoru neznatni.

Ključne riječi: *toponimija*, *ojkonimija*, *leksik*, *etimologija*, *Gata*

UVOD

U radu je temeljem podataka prikupljenih u prvom redu terenskim istraživanjem¹ prikazana toponimija naselja Gata u omiškom zaleđu, južno od Splita. U prikupljanju toponima poslužila su i najnovija bilježenja katastarskih izmjera, kao i djelo *Poljica: narodni život i običaji* F. Ivaniševića. Osobito smo zahvalni našim ispitanicima koji su nam pomogli u točnom lociranju gatskih područja te su nam prenijeli svoja znanja o njima. Prikupljeno je i obrađeno 117 anojkonima.

¹ Na pomoći i suradnji prilikom istraživanja gatske toponimije, posebno zahvaljujemo ispitanicima Anti Mekiniću, Antonu Pivčeviću, Tomislavu Pivčeviću, Danici Radostić, Ivanu Radostiću i Juliji Radostić.

1. POVIJESNI PREGLED I GEOGRAFSKI POLOŽAJ GATA

Početak povijesti seljačke republike Poljica temelji se na legendi prema kojoj su Krešimir, Tješimir i Elem, sinovi ubijenog hrvatskoga kneza Miroslava, pobjegli iz Bosne pred neprijateljima i naselili se u današnjem selu Ostrvica u nadi da će u tom kraju pronaći sigurnost. Potomci trojice braće podijelili su se u tri plemena i naselili na prostoru današnje Poljičke Republike (Mimica 2003: 190). „Krešimirovići su zaposjeli područje od Graca do Žrnovnice, Tješimirovići predio od Graca do Gubavice, a Elemovići zamosorje – od Dugopolja do Radobilja. Zajedništvom i slogom su XI–XIII stoljeća poljički prostor izdvojili iz Primorske župe (sa sjedištem u Klisu) i osnovali unutar hrvatske države novu Poljičku župu sa samostalnim organima vlasti“ (Mimica 2003: 190). Ova legenda o postanku Poljičke Republike važna je i za Gata koja su predmetom ovoga rada.

Središnjim dijelom Poljica proteže se planina Mosor u dužini od 30 km, s najvišim vrhom *Veliki kabal*. Prostor je sa zapadne strane omeđen rijekom Žrnovnicom, Cetinom na sjeveru i sjeveroistoku te morem na jugu. Geomorfologija područja, ljudska djelatnost i druge društvene posebnosti utjecale su na podjelu Poljica na Gornja (Zamosorska), Srednja (Završka) i Donja (Primorska) (Mihanović 1992: 5, 9). Srednja Poljica se prostiru od vrha Mosora do Radobilje Kreševa nad Gubavicom, niz Cetinu do Zakučca i preko Vršine nad rijeku Žrnovnicu. Osim Gata (Zakučac, Naklice) pripadaju im naselja Kostanje (Podgrađe), Seoca, Smolonje, Zvečanje, Čišla (Ostrvica), Dubrava (Zastine, Račnik), Sitno i Srinjine (Osić, Čažin Dolac, Ume). Nešto veća od 233 km² površina je Poljica² (Ivanišević 2006: 6; Mihanović 1992: 13).

Dokazi o prvim naseljavanjima područja Gata sežu još u antičko doba za vrijeme obitavanja Ilira i Rimljana na ovim prostorima. O tome svjedoče brojni očuvani spomenici i arheološki ostatci. Mimica (2003: 37–38) ističe kako V. Kovačić i R. Tomić navode ilirska plemena Neste, Pituntine i Narestine koja su svoje sjedište imala na području Omiša i Poljica i iznosi pretpostavku kako je još jedno ilirsko pleme imalo sjedište u Srednjim Poljicima nad kanjonom ušća rijeke Cetine te kako je osim tog plemena koje je naseljavalo brežuljak *Gradec* još jedno pleme naseljavalo naselje *Gedate*, tj. *Gata*. Prisutnost Rimljana na prostorima Gata vidljiva je iz arheoloških ostataka pronađenih 1982. g. oko župne crkve sv. Ciprijana. Osim toga, u susjednom mjestu Ostrvica, pronađeni su ostatci rimske *villae rusticae* (Mihanović 1992:10). Župna crkva sv. Ciprijana sagrađena je 1720. g. Pera (1988: 35) navodi kako

² Oko 250 km² i 13.659 stanovnika (<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49319> – 4. kolovoza 2016.)

su u lađi crkve 1985. g. provedena arheološka iskapanja koja su potvrdila postojanje srednjovjekovne crkve sv. Ciprijana iz 12. st., dok Jeličić-Radonić (1994: 169) datira crkvu u drugu četvrtinu 6. st. Crkva se nalazi na mjesnom groblju, dijelom ispod novosagrađene crkve.

Pivčević (1996: 42) prenosi kako se prvi važan povijesni događaj povezan uz Gata dogodio za turskog vrhovništva. Riječ je o napadu Ahmed-paše s 1000 vojnika na Poljica 1530. g. jer im Poljičani tri godine unatrag nisu plaćali harač. Ahmed-paša je tada popalio i opljačkao Srinjine, Tugare i Gata. Turci su se nakon toga utaborili pod Gracem u Gatima, u polju Podgradac. Predaja kaže da su malobrojniji Poljičani uz pomoć mlade junakinje Mile Gojsalić, koja je žrtvovala svoj život došavši u turski tabor gdje je zavela pašu i uspjela zapaliti tursku barutanu, porazili tursku vojsku (Pivčević 1996: 42).

„Otkada su Poljica, Gata su im bila središtem, i zato su u njima birani bili zapovjednici, i poljički bi Stol u njima držao svoje sastanke“ (Pivčević 2008: 302). Od prirodne, a posebno povijesne važnosti je predio Gradac iznad Gata na čijem su vrhu smješteni najstarija poljička crkva sv. Jurja s najstarijim grobištem i na čijoj su padini na Jurjevo, 23. travnja bili birani poljički knezovi. Da su Gata bila središte Poljica i u 18. stoljeću, dokazuje i opći zbor kod crkve sv. Ciprijana u Gatima sazvan 3. srpnja 1796. g. na kojem su se birale vođe za pomoć Mlecima nakon dolaska austrijskog vrhovništva (Pivčević 1996: 64). Ponovno su se Gata, uz ostala poljička sela, našla na udaru osvajanja, haranja i pustošenja 1807. g. kada su francuski vojnici preko uvale Vilar prodrli do Srinjina i Tugara, a zatim i preko Graca u Gata. General Marmont je već sljedećeg dana smjestio tabor u Gata kako bi mogao osvojiti i ostala sela Sitno, Dubravu i Zamosorska Poljica (Pivčević 1996: 72–73).

Poljica su ponovno okupirana i u II. svjetskom ratu, a 1. 10. 1942. Gata su pretrpjela okrutan pokolj koji se dogodio na predjelima Podgradac i Pocele. „Obična njiva, kao i svaka druga. (...) Pripada plemenu Generalića. Plodna kao i sve poceljske njive. Ali, nitko u nju ne dira. Ne sije pšenicu, niti sadi lozu. Kao da bi udarac mašklina otvorio izvor tuge, suza i krvi, koja je u njivi zakopana. (...) Već pogled bačen na njivu srce teško uznemiri“ (Mihanović 1979: 169).

Usprkos brojnim napadima i uništenjima, Gata su uspjela očuvati svoju kulturnu baštinu, jezik i prirodne ljepote. Gustoj naseljenosti pogodovale su klima i vapnenasto tlo koje su uvjet za razvoj nekih agrarnih kultura kao što su maslina, višnja, trešnja, smokva, vinova loza, i sl. (Laušić 1991: 20). Leže na nadmorskoj visini od 284 m, smještena na visoravni, kojoj je s južne strane niska mosorska kosa položena iznad Zakučca i ušća rijeke Cetine. U prošlosti su obilovala izvorima vode, ali su sredinom prošloga stoljeća gradnjom tunela

mnogi izvori prekinuti³. Gata se sastoje od zaseoka *Čóvići (Stòšići)*, *Gene-ràlić, Kùvačići (Vároš)*, *Miloši, Nòkići, Pòcēlje, Podgràdac, Podkùnjevača, Prósíci, Skòčibe i Tvrdíci*⁴.

Od najstarijih pisanih spomenika, ime naselja *Gàta* prvi je put spomenuto u kasnoantičkom itineraru, „Kozmografiji“ Anonima iz Ravene. U njemu se spominje dio antičke ceste koja je povezivala kasnoantičko naselje Gata (*Gedate*) i Split (*Spalato*): „Oneo Netrate Petinitis Epitio Unione id est Musaro Gedate Spalathron Salona...“ (Jeličić-Radonić 1991: 13). Gata su zabilježena i u povelji kralja Zvonimira iz 1078. g.: „Serenine, Gathe, Tugare, Osici, Debric, Vallari et Cremene, que posite sut infra montes Massari“ (Mimica 2003:190). Naselje se spominje i u listini od 15. 6. 1103. g. kojom kralj Koloman poklanja splitskom nadbiskupu Krešenciju poljička sela „Srinjine, Gata, Tugare i Osič, kao i svu desetinu iz Poljica“ (Pivčević 1996: 2).

2. GOVOR GATA

Ako uzmemo u obzir dijalektološku kartu Josipa Lisca (2003: 162–163), Poljica pripadaju zapadnom – novoštokavskom ikavskom dijalektu, dok Brozović (1998: 228) smatra da poljički govor pripada čakavskom dijalektu, tj. južnočakavskom ili ikavskočakavskom dijalektu.

U Gatima se još uvijek čuva autohtoni govor toga područja, iako manje u govoru mlađih negoli u govoru starijih stanovnika. To je dokaz postupnog gubljenja starijih jezičnih osobitosti, mada se one i kod mlađih govornika još uvijek čuvaju u određenoj mjeri. Ovdje ćemo ponuditi neke najznačajnije osobitosti gatskoga govora.

U gatskom govoru je u upotrebi upitno-odnosna zamjenica *šta*, a samoglasnički sustav čini pet dugih i pet kratkih samoglasnika: /ī/, /ē/, /ā/, /ō/, /ū/; /ĩ/, /ě/, /ǎ/, /ǒ/, /ũ/. Slogotvorno *ʃ* se najčešće izgovara bez popratnog vokala što vidimo i u toponimima *Pobrdáljak, Tvrdíci, Trpošćik/Trpošnjik* i *Velivrja*, a ostvaruje se i kao dug i kao kratak, kao kod *brzo, pšt*. Zanimljiv je genitiv jednine *vrja* ('vrha'). Ishodišni fonem **ʃ* dao je *u* kao kod *vūk, bŭja* ('buha'), *vŭna, sŭnce*, a jednako se odrazio i stražnji nazal **ɣ* kao kod *gŏlŭb*. Potvrđena je i nazalizacija samoglasnika *e* na kraju riječi kao kod *dóklę* ('dokle' < csl. *dokolě*), *odóvlę* ('odavde'). Također se i upitna čestica *a* ('molim') ostvaruje nazalizirano [q] kao *q̂*.

Refleks *jata* je na području Gata ikavski, što je vidljivo iz primjera *díte, mliko, pisma, zalívat, rika* kao i iz gatskih toponima *Srìdnjī Gāj, Tršnjōv dōlac*,

³ v. <http://gata.hr/wp/?p=271> (15. svibnja 2016.)

⁴ usp. Mihanović 1980: 51–72.

Vrilo te još nekih poljičkih, kako ih navodi Šimunović (2005: 243–245), npr. *Bîle lâze*, *Stinica*, *Podstînjak*, *Kolînce*, *Băbino kòlino*. Međutim, uobičajeno u čakavštini, javlja se poneki ekavizam kao *kören*, *sêst* i *sêdi*. Prednji nazal **ɛ* u većini primjera je prešao u *e* kao kod *knêz*, *trêst*, *pòčêt*, *pêt*, dok se u rijetkima ostvaruje kao *a* (npr. *jâzik*). Poluglasovi su dali samoglasnik *a* (*dân*) uz rijetke primjere jake vokalnosti u govoru starijeg stanovništva kao kod *vâzêst*/*vazêst*. U nekim je leksemima ovjerena promjena *ra* > *re* (npr. *rêbac*). Zabilježen je prijevoini lik sa samoglasnikom *e* (npr. *grêb*). Primjetno je zatvaranje samoglasnika *o* > *u* kao kod *kûnj* ('konj'), *ûndâ* ('onda'). Ta je pojava bila česta u primjerima s nazalnim sonantom kao *nâšûn* ('našom'), *tòbûn* ('tobom'), *šâkûn* ('šakom'), ali se danas sve više gubi.

Fonem *h* je nestabilan u sustavu i najčešće reduciran, kao *prâ* ('prah'), *râna* ('hrana'), *lâd* ('hlad'), *ladôvina* ('hladovina'), *vř* ('vrh'), *pövr* ('povrh'), dok se riječi kao *râst* ('hrast') i *njiov* ('njihov') danas ne izgovaraju uvijek s reduciranim fonemom *h*. Redukcija fonema *h* vidljiva je i u toponimiji (*Râstovača*, *Ôriovica*). Međutim, ponekad je *h* zamijenjen suglasnikom *j* kao kod *bûja* ('buha'), *sirômaj* ('siromah'), *ôrij* ('orah'), *gräj* ('grah'), *smîj* ('smijeh'), *vřja/vrřja* ('vrha'). Ova je pojava vidljiva u toponimu *Velivřja*. Prisutna je zamjena *h* i suglasnikom *v* kao kod *ûvo* ('uho'), *vřv* ('vrh'), *dïv* ('duh'), *krïv* ('kruh'). Fonem *f* pretežno je prisutan u posuđenicama kao kod *fûmâr*, *frîško* ili u riječima gdje je dobiven od starih skupina *pv* ili *hv* kao *ûfat se* ili *fâla*. Dočetno -*m* zamijenjeno je sa -*n* kao kod *dêvêtôn*, *koláčîn*, *mîstîn*, *râdîn*, *rûkân*, *sêdân*. Vidljivo je to i kod toponima *Pod Svetin Rokon*. Dočetno *-*l* se vokalizira i potom kontrahira (-*ao* > -*â*) kod glagolskog pridjeva radnog m. r. jednine, kao *rêkâ*, *čûvâ*, *brâ*, *krâ*, *imâ*, *znâ*, ali dolazi i do epenteze gdje se *j* umeće između glagolske osnove i nastavka kako bi se uklonio zijeve kao kod *râdija*, *dônija*, *lêtija*, *pôsija*, *poklôpija*, *ûzeja*, *potrôšija*. Kako bi se uklonio zijeve, umeće se i epentetsko *v* kao kod *po tlèvu* ('po tlu'). Javlja se i protetsko *j* kao kod *jîst* ('jesti'). Do kontrakcije ne dolazi npr. u imenica *ândêl*, *dôl*, *kôtâl*, *vřtâl*. Kod pojedinih imperativnih oblika glagola dolazi do skraćenih oblika kao kod *rêc*, *rêcmo*, *rêcte*; *bîž*, *bîžmo*, *bîšte*, što je posljedica govorne prakse. Iz istog razloga dolazi do skraćivanja i kod upitnih ili imperativnih oblika *kâš/kâćeš* ('kada ćeš'), *kûš/kûćeš* ('kuda ćeš'), *âjmo* ('hajdemo'). Potvrđena je apokopa kod glagolskog priloga sadašnjeg kao kod *môlêc*, *plâčûc*, *râdec*, *přvajûc* te u infinitivu kao kod *ulòvit*, *igrat*, *bácit*, *posádit*, *šît*, *prêst*.

Refleks praslavenskog skupa **dj* je ponekad *j*, kao kod *měja*, *göspoja*, ali većinom je potvrđen fonem *đ* kao kod *mlăđi*, *rödên*, *vîdên*, *tûđi*. Praslavensko **tj* dalo je *ć*, kao kod *kûća*, *plâća*, *věća*. Kao refleks skupina **stj* i **skj* kod nekih starijih govornika bilježimo skupinu **šč'*, kao kod *ôgnjîšće*, *vîščica*. Toponimi kao *Podvînišćima*, *Ščăpice*, *Trpoščik* kazuju da su šćakavizmi

ranije bili i češći. U prezentskoj osnovi glagola *mōć* (< **mogti*) potvrđen je rotacizam pa se može čuti *mōre* ('može'). Potvrđena je redukcija suglasnika *p* u inicijalnom položaju, u netipičnim suglasničkim skupinama, kao kod *čèla*, *šènica*, *tìca*. Suglasničke skupine *tsk* i *dsk* prelaze u *ck* u pridjevima kao *gràc-kī* (*gradski*), *ìmockī* (*imotski*), *gàckī* (*gatski*). Treća jotacija provedena je npr. kod oronima *Kòđīk*.

U govoru je prisutan petoakcenatski sustav: kratkosilazni (˘), kratko-uzlazni (ˊ), dugosilazni (˘˘), dugouzlazni (ˊˊ) i stari čakavski akut (ˇ). Akut se ne čuva u cijelosti, ali je u velikoj mjeri zastupljen i kod starijih i kod mlađih govornika, kao *praščār*, *ozgāra*, *kažtje*, *zahvaljtje*, *něma*, *prodāje*, (*u*) *njōj*, *prīče*, *nī* (*prīstōjno*). U toponimiji je ovjeren samo u likovima *Trpoščīk/Trpoš-njīk*. Također, prisutan je prijelaz naglasaka na prijedlog pa se može čuti *ū brdo*, *ū Smōvo*, *nā polju*, *ū glāvu*, *ū crkvi*, ali uz iznimke kao *na Kōzīku* (*na Kōzjīku*, *na Kòđīku*), *na Mōčān* (ali i *nā Močan*). Bilježi se preskakanje i prenošenje naglasaka na prijedloge, a izdvajamo primjere s prijedlozima s dodanim *-a* pred imenicama na suglasnik kao *nīza brīg*, *krōzā ŋ*, *krozā je*, *krozā san*, *nizā ŋju*, *podā me*, *pridā se*⁵.

Muški je etnik *Gāčanin*, ženski *Gāčānka*, a ktetik glasi *gàckī*.

3. KLASIFIKACIJA TOPONIMA PREMA MOTIVACIJI

Ovdje donosimo klasifikaciju toponima prema značenju, tj. motivaciji njihova nastanka.

1. Toponimi motivirani geomorfološkim obilježjima zemljopisnog objekta

1.1. Zemljopisna imena u toponimiji

1.1.1. Odrazi zemljopisnih termina u toponimiji su: *Brīgi*, *Drāga* (< psl. **dorga* 'terenska udubina između brda'), *Plāsa* (< psl. **polsa* 'ravnicu obrasla travom'; 'iskrčeno zemljište'), *Pródol* (< (pro-) csl. *dolb* 'dubodolina'), *Pūnta* (< tal. *punta* 'rt', 'kraj ili vrh čega'), *Rūdine* (< psl. **rōdina*, **rōdb* 'zelena zaravan na kršu'), *Spīla* (< dalm. < grč. *σηλάιον*), *Vrīlo* (< psl. **ver(d)lo*, *v(ɔ)relo* 'izvor'). U ovoj skupini nalazimo odraze oronimijskih apelativa *brig* i *punta*, uz apelative koji se odnose na udoline i udubljenje u stijeni *draga*, *prodol* i *spila*. Za zeleni krški ravnjak motivacija je u apelativu *rud/rudina*, a hidronimijski nazivi su *plasa* i *vrilo*. Većina je apelativa domaćega podrijetla, osim apelativa *spila* (dalmatizam grčkoga postanja došao romanskim putem) i *punta* (mlađi talijanizam). U gatskom govoru su ovi apelativi uglavnom sačuvani. Ispitani-cima su bili nepoznati apelativi *plasa* i *rudina*.

⁵ usp. Mihanović, 1971: 153.

1.1.2. Toponimijske metafore su: *Glàvica* (< *glava* < psl. **golva*), *Glàvice*, *Kòtorac* (< *kotač/kotorata* 'lokva s protočnom vodom'⁶), *Kòvāč* (< *kova* 'kabao' < tur. *kova*), *Kùkovi* (< psl. **kuka* 'živac kamen', 'hrid', 'izbočina'; 'brdo s kamenitim vrhom'⁷), *Öčūr* (< *oko* 'vrela', 'izvor iz kojeg voda polako otječe'⁸; 'podvodni izvor').

U ovoj skupini nalazimo odraze oronimijskih apelativa, nazive za dijelove ljudskog tijela *glava* i *kuk*, hidronimijske apelative za protočne vode/izvore *kotač/kotorata* i *oko* te uz vodu povezan uporabni predmet *kova*.

1.2. Toponimi s obzirom na razmještaj, oblik i izgled tla ili vode

1.2.1. nastali prema smještaju zemljopisnog objekta: *Pobrdáljak*, *Pòcēlje* (< **Podselse*), *Podòrišac* (< orah, *Juglans regia*), *Podvinišćima* (< *vinišća* 'vinogradi'), *Pòtkrālje* (< *kraj* 'predio između korita rijeke i gorskoga vijenca'⁹), *Strána* (< *strana* 'tuđi, strani teritorij').

Osim toponima *Strána* motiviranog rubnim položajem uz susjedno naselje, ostali su toponimi jednorječne izvedenice tvorene (kontrahiranim) prijedlogom *pod*.

1.2.2. koji se odnose na oblik i površinska svojstva tla: *Kùpinovac* (< *kupiti* < psl. **kupъ*, **kupa*), *Lòkvica*, *Lòkvice*.

U ovoj skupini tri su hidronima koji se odnose na prirodna zbirališta vode.

1.2.3. koji se odnose na izgled, sastav i osobitost područja, tla ili vode: *Bìla* (< **Bila stina*), *Bìla plòča*, *Bilaj* (< *bilaj* 'njiva s bijelom zemljom'), *Brūs* (< *brus* 'litica', 'hrid'), *Čěovo bŕdo/Cěovo bŕdo* (< *cret/čret*¹⁰ < psl. **čertъ* 'močvarno mjesto u šumi'), *Gústi gŕm*, *Jùtrine* (< *jutli* 'šupalj'), *Kòsmača* (< psl. **kosmъ* 'teren obrastao sitnim grmljem'), *Krûzi* (< *krug* 'kamen', 'grumen'; 'brežuljak', 'vrh gore') *Ljùtovac/Ljùtokamen*¹¹ (< *ljut*¹² 'živac-kamen', 'hrid'), *Mràcēlje* (< ie. **mer-* 'glodati', 'gristi'; u hidronimiji se odnosi na točila¹³),

⁶ Vidović (2011²: 226) bilježi toponim *Kotòrača* od apelativa *kotorača* 'propust kroz koji teče voda'.

⁷ v. Vidović, 2009: 186.

⁸ v. Brozović-Rončević, 1997: 24.

⁹ v. Vidović, 2016: 337, 2011: 224, 2010: 304–305.

¹⁰ Vidović nalazi potvrdu ovoga apelativa u toponimiji brdskoga dijela Zažablja (2014: 220) i jugozapdnoga dijela Popova (2010: 303) te upućuje na Brozović-Rončević (1999: 11) koja prenosi potvrde iz ranije onomastičke literature prema kojoj ga nema južnije od okolice Gline.

¹¹ Brozović-Rončević (1999: 23) prenosi Budmanijeve riječi gdje ističe: „one Ljute za koje ja znam izviru ispod visokijeh Ljuti...“.

¹² AR (1904–1910:330–331) apelativ *ljut* vezuje uz hrid, liticu i pokušava dovesti u vezu s vodom koja izvire i ponire pod stijenom. I *Ljutovac* ima dosta izvora.

¹³ Vidović (2010: 328 i 2009: 179) s istim korijenom povezuje toponime *Somor* i *Mramor* i ističe kako toponimi motivirani osnovnom **mer* u onomastičkoj literaturi ranije nisu bili potvrđeni zapadnije od Boke kotorske.

Mrcînjak/Mirzînjak (< psl. **mozyrŕje* 'močvara', 'baruština'), *Na Brúsu, Nà Močân/Na Mòčân* (*Mòče*) (< *moča* 'kaljužasto, vlažno zemljište'), *Òtîmjē* (< *otimje* < psl. **otęti* < **otъ* 'područje gdje se voda otima koritu'), *Písak* (< *pijesak*), *Plòče, Pòlje* (< *poloj* 'često poplavljena plodna dolina uz vodu'), *Pràovac* (< *prahati* 'mrviti (zemlju)'), *Rînje* (< *rivinje* 'teren išaran jarugama kojima teče voda'), *Stùdenā, Studénac, Sùčica* (< *sukljati* (< **Sukljica*) 'snažno izlaziti', 'izbijati'), *Trpěšca* (< lat. *trepidare, trepidus* 'drhturav'), *Trpoščik/Trpošnjik* (< gr. *τάφος* 'jarak', 'dolina'), *Věla lèdina, Velivřja, Vitičevac* (< *viti* 'vijoriti na vjetru'), *Vòdica*.

Toponimi ove skupine većinom su jednorječni. Kod dvorječnih je drugi dio motiviran zemljopisnim terminom (*brdo*), sastavom tla (*ploča*), vrstom raslinja (*gram*) i uporabom zemljišta (*ledina*). Gatsko područje obiluje vodom. Neki su se izvori ugasili tijekom gradnje tunela kroz Mosor pri gradnji hidroelektrane Zakućac, neki su po završetku gradnje ponovno „oživjeli“, ali ne istim intenzitetom. To se osobito odnosi na izvore na području *Skočiba, Podelja* i *Podgraca* koji se nalaze sjeverno od hidroelektrane. U ovoj je skupini najviše toponima motiviranih prisutnošću vode od koje je tlo vlažno, kaljužasto, poplavljeno, izrovano vodom, a saznajemo i da je voda hladna.

1.3. Toponimi određeni položajem ili odnosom prema drugim toponimima: *Dônjī Gâj, Gôrñjī Gâj, Kòzjī dō* (*Kòđtk/Kòztk* oronim), *Mâla dūba, Mâla Stùdenā, Mâli stùdēn, Podgràdac, Podkùnjevača* (< **Kunjevača*), *Pòdūblje, Smôvo štāle* (*Smôvo*), *Srìdnjī Gâj, Štāle na Kòđtku/Kòztku, Věla Stùdenā, Věliki stùdēn, Zagràdac*.

Odnos među dvama toponimima najčešće se izriče antonimnim parovima pridjeva. Antonimni par *gornji* – *donji* (u nizu i *srednji*) ističe prostorne odnose, a par *mali* – *veli(ki)* ističe kvalitativne odnose¹⁴. Ovdje posebno navodimo one gatske toponime određene odnosom prema drugim toponimima i s lokalizacijskim karakterom u odnosu na susjedni referent: *Bàrtić štāle* – *Bàrtića bûnār, Gâj* – *Srìdnjī Gâj* – *Gôrñji Gâj* – *Dônji Gâj, Gràdac* – *Podgràdac* – *Zagràdac, Mâla dūba* – (*Vělā dūba*) – *Pòdūblje, Mâla Stùdenā* – *Věla Stùdenā* – *Stùdenā, Mâli stùdēn* – *Věliki stùdēn, (Òřišac* – *Podòřišac), Smôvo štāle* – *Bàrtić štāle, (crkva svetoga Roka)* – *Pod Světín Ròkōn*.

1.4. Toponimi motivirani nazivima za biljke i biljne zajednice: *Gâj* (< *gaj* 'mlada uzgojna šuma'), *Gòrica* (< *gorica* 'mlada šuma'), *Grăbār* (< *grabar, Carpinus orientalis*), *Komòrika* (< *komorika, Philyrea levis*), *Ràstovača* (< *rastovača* 'hrastova šuma', *Quercus*), *Ràšēljka* (< *rašeljka, Prunus mahaleb*), *Trstēnīk* (< *trstika, Phragmites communis*), *Zòvica* (< *zova* 'bazga', *Sambucus nigra*).

¹⁴ Frančić – Mihaljević 1997–1998: 88.

U toponimima ove skupine nalazimo odraze naziva za stabla (*grab*, *komorika*, *hrast*, *rašeljka*, *zova*), močvarnu (*trstika*) i grmoliku biljku (*zova*) te onih za vrste pokrova (*gaj*, *gora*).

1.5. Toponimi motivirani nazivima za životinje: *Kònjškī pūt* (< *konj*), *Pàsja jàma* (< *pas*).

Toponimi ove skupine novijega su postanja.

2. Toponimi motivirani ljudskom djelatnošću

2.1. Odrazi naziva za gospodarske objekte u toponimiji: *Gàta* (< *gat* 'ustava za vodu', 'odvodni kanal'), *Giùvnište* (< *guvno* 'mjesto na kojemu se vrši ili mlati žito').

2.1.2. Toponimi kao odrazi naziva za obrambene objekte: *Gràdac* (< *gradac* < psl. **gordъ* 'utvrđeno zdanje na brdima').

2.2. Toponimi prema vrstama naselja i putovima: *Vâroš*¹⁵ (< mađ. *város* ← iran.), *Pròsik*, *Kònjškī pūt*.

2.3. Toponimi u vezi s poljoprivrednom djelatnošću

2.3.1. u svezi s uzgojem kulture i tipovima obradivoga zemljišta: *Kròvina* (< *krovina* 'tvrđi dio stabljike kukuruza'), *Òriovic(a)* (< *orah*), *Òrišac*, *Podvòrnice* (< *podvornica* 'njiva oko kuće'), *Vinina* (< *vinina* 'vinograd').

2.3.2. u svezi s privođenjem tla kulturi: *Gàrišće* (< *garišće* '(z)garište'), *Pràšina/Pràšen* (< *pražiti* 'privoditi tlo kulturi paljenjem').

2.3.3. u svezi s granicom zemljišta: *Sinàcoša* (< *sinac* 'kamen međaš' < tal. *segno*).

Sinàcoša je područje i potok – granica *Gata* s *Čišlama*.

2.3.4. u svezi sa stočarstvom i obitavalištima za stoku: *Šćàpice/Šjàpice* (< *ćap* 'stado ovaca').

2.4. Kulturnopovijesni toponimi u vezi s mjesnom poviješću i predajama: *Bogòmolja*.

2.5. Toponimi uvjetovani duhovnim i vjerskim životom zajednice

2.5.1. uvjetovani crkvenim građevinama i posjedima: *Pod Svêtin Ròkon*.

2.5.2. uvjetovani ostalim elementima duhovne kulture: *Trìšnjòv dòlac* (< psl. **trěskъ* 'grom'), *Čêvo* (< **Devčevo*¹⁶ < avest. *daēva*¹⁷), *Gòmila*, *Gòmica*, *Ìlinac* (< **Vilina*), *Kobiljača/Koviljača* (< *kobila* < tal. *cavallo*), *Kò-*

¹⁵ *Varoš* je 'naseobina uz grad', kmetsko naselje izvan zidina u doba gradova-utvrda. Takvi toponimi su karakteristični za dijelove izvan utvrđenih naselja u srednjoj Dalmaciji (Šimunović 1971: 191, 198).

¹⁶ Na planini Ivančici nalazi se vrh *Čevo*, a dva šumska prilaza tomu vrhu kao i selo podno vrha čuvaju puno ime – *Podevčevo* (*pod* + **Devčevo*).

¹⁷ Pilar (2007) i Peisker (2007) opisuju toponime s pretkršćanskim elementima u kojima je motivacija nazivom za zloduha *daēva* kao i zakonitosti njihova smještaja u prostoru, uz vodu.

*đik/Kòžik*¹⁸, *Peručica* (< *Perun* < psl. **Perawnu*), *Smôvo* (< *smokъ* 'zloduh', 'zmaj', 'gušter'), *Vilējača*.

Na gatskom području nalazi se pet crkava koje u obliku pravilnog pentagona okružuju naselje, što može govoriti u prilog postojanju starih poganskih svetišta na ovom području pa tako i zemljopisnih objekata čija su imena prežitak slavenske mitologije¹⁹.

3. Toponimi antroponimnoga postanja

3.1. Višerječni toponimi

3.1.1. od antroponima i zemljopisnog naziva: *Bàgatova dôca* (< *dolac* 'odijeljene krške udoline')

3.1.2. od antroponima i naziva za obitavališta: *Bàrtić štàle* (< *štala* 'staja')

3.1.3. od antroponima i gospodarskih objekata: *Bàrtića bûnār*

3.2. Jednorječni toponimi antroponimnoga postanja u funkciji toponima: *Čóvići* (*Stòšići*), *Generàlić*, *Kûvačići*, *Mîloši*, *Nòkići*, *Oćàsić/Otiàšić* (< *očas* < psl. **otjasъ* 'rep', 'perčin'), *Prósići*, *Tvrđići*.

Među dvorječnim toponimima druga sastavnica upućuje na objekt koji je u vlasništvu obitelji. Karakteristična su za ruralnu sredinu jednorječna imena zaseoka antroponimnoga postanja nastala transonimizacijom i pluralizacijom prezimena ili nadimaka *Čóvići* (*Stòšići*), *Kuvačići*, *Miloši*, *Nòkići*, *Prosići*, *Tvrđići*. Imena triju zaseoka koja nisu formirana tim načinom (*Generalić*, *Oćasić/Otišić*) mlađega su postanja.

4. Toponimi nejasna postanja ili motivacije: *Biliševo* (< **Bile* < **Biloslav*), *Kăčevica*²⁰, *Mòsor/Mòšor*²¹, *Mò(t)škjan*²², *Skòčibe*²³, *Zápor* (< *zapor* 'zasun').

¹⁸ Ime je antičke motivacije, povezano uz ilirsko kozoliko božanstvo.

¹⁹ v. Pilar 2007.

²⁰ Možda prema romanizmu *kava* (< tal. *cava* 'iskopina u kamenu' < lat. *cavus*). Riječ je o terenu s prirodnom *kavom* dubokom oko tri metra u kojoj se kao u zdencu u obilju nakuplja voda i koja je ranije služila za zalijevanje nasada i za piće (< **Kavčevica*).

²¹ Šimunović (2008b: 591) uz ovaj oronim navodi slijed **M'assaru* > **Mas'aru* > **Mos'oru* > **Mosorъ* > *Mosor* (vidi i Holzer 2011: 129). Ime se izvodi od ie. **meg(h)* 'velik', uz predrimski sufiks *-árum*, što upućuje na to da je ime ušlo u hrvatsko imenoslovlje još u 9. stoljeću (Šimunović 2013: 170).

²² Moguće je riječ o toponimijskoj složenici s prvim dijelom *mont-* (< predslav. *montem* potvrđen samo u toponimijskim složenicama) + sufiks *-an* (< lat. *-anus*). Današnji je oblik mogao nastati od apelativa *montem* uz, moguće, imenicu *ascianus* ('tesarsko oruđe'), jer je riječ o području s okomitim prodolima među mosorskim vletima (< **Montem Ascianus*). Također, ime je moguće dovesti u vezu s latinskim akuzativom *mansionem* koji u čakavskom ima rezultat *mošun* 'staja', 'obor' (Holzer 2011: 129–130), osobito stoga što su i danas na tom području stare staje. Postoji mogućnost i slavenskoga poganskog podrijetla imena prema božici *Mokoš* (< **Mokošjan*). I položaj područja išao bi u prilog takvoj motivaciji – uz (Perunov) *Trišnjov dolac* i vrh *Sveti Jure*, na njemu ima vode, a pod njim je izvor *Studenac* i potok *Peručica*.

²³ Moguće prema zoonimima *buja* (< *buha* 'kukac koji se hrani krvlju ljudi i životinja' < psl. **blъxa*) i *skočac* (< *skočac* 'krpuša', 'krpelj' < csl. *skokъ*).

Kazivanja ispitanika uvelike su nam pomogla razumjeti gatske toponime, međutim kod nekih nismo sa sigurnošću mogli utvrditi što je motiviralo njihov nastanak.

Iz gatskih toponima izlučujemo apelative zastupljene u nazivlju za prirodne vrste terena koji čine najstariji toponimijski sloj: *břdo*, *brġg*, *brŭs*, *crĕt*/*črĕt*, *drăga*, *dôl*, *dôlac*, *dùba*, *gâj*, *gât*, *glâvica*, *gòmila*, *gòra*, *jăma*, *krâj*, *kùk*, *lĕdina*, *plâsa*, *plôča*, *pòloj*, *pròsik*, *pûnta*, *rivînje*, *rivina*, *rûd*/*rûdina*, *spĭla*, *studĕnac*, *trăp*. Među prikupljenom građom potvrđene su i sastavnice toponima nastale od apelativa koji su ili sasvim iščezli iz gatskog govora ili im je pridodano novo značenje, a staro zaboravljeno. Tako ni starijim stanovnicima nisu poznata značenja npr. apelativa *duba*, *cret*/*čret*, *kraj*, *plasa*, *poloj*. Apelative *punta* i *trap* poznaju, ali samo u dijelu njihova značenja ili u drugom značenju – apelativ *punta* im je poznat kao 'izbočenje kopna što se pruža u more', 'rt'; 'vršak (nekog predmeta)', glagol *puntat* u značenju 'ukočiti u leđima', dok im je apelativ *trap* poznat kao 'plitka rupa u zemlji u koju se sprema povrće i voće kako bi se očuvalo od hladnoće'.

4. KLASIFIKACIJA TOPONIMA PREMA STRUKTURI TVORBE

Gatski toponimi prikupljeni u ovom istraživanju uglavnom su jednorječni. Ukupno je 118 zabilježenih toponima koje možemo podijeliti:

- na jednorječne jednostavne: *Brġgi*, *Brŭs*, *Čóvići*, *Drăga*, *Gâj*, *Gâta*, *Generàlić*, *Gòmila*, *Grăbâr*, *Grădac*, *Komòrika*, *Kròvina*, *Krŭzi*, *Kùkovi*, *Kŭvačići*, *Miloši*, *Mòče*, *Nòkići*, *Očàsić*/*Otiàsić*, *Písak*, *Plâsa*, *Plôče*, *Pòlje*, *Pródol*, *Prósići*, *Pròsik*, *Pûnta*, *Răšĕljka*, *Rînje*, *Rùdine*, *Spĭla*, *Stòšići*, *Strána*, *Studĕnac*, *Tvrđići*, *Vâroš*, *Vrĭlo*, *Zápor*
- na jednorječne izvedene: *Bilaj*, *Gârĭšće*, *Glâvica*, *Glâvice*, *Gòmilica*, *Gòrica*, *Gŭvnĭšte*, *Ĭlinac*, *Jŭtrine*, *Kăčevica*, *Kobiljača*/*Kovĭljača*, *Kôđĭk*/*Kôžĭk*, *Kòsmača*, *Kòtorac*, *Kòvâč*, *Kŭpinovac*, *Lòkvica*, *Lòkvice*, *Ljŭtovac*, *Mòtškjan*, *Mràcĕlje*, *Mrcĭnjak*/*Mirzĭnjak*, *Ŏčŭr*, *Ŏriovic(a)*, *Ŏrišac*, *Ŏtĭmje*, *Perŭčica*, *Prăovac*, *Prăšina*/*Prăšen*, *Răstovača*, *Sinăcoša*, *Sŭčica*, *Ščăpice*/*Šjăpice*, *Tŕpešca*, *Trpoščĭk*/*Trpošnjĭk*, *Trstĕnĭk*, *Vĭlĕnjača*, *Vinina*, *Vĭtičevac*, *Vòdica*, *Zòvica*
- na jednorječne pridjevne: *Bĭla*, *Biliševo*, *Čĕvo* (*Cĕvo*), *Smôvo*, *Stŭdenă*
- na jednorječne prefiksarno-sufiksarne: *Pobrdăljak*, *Pòcĕlje*, *Podgrădac*, *Podkŭnjevača*, *Podòrišac*, *Pòdŭblje*, *Podvĭnišćima*, *Pòdvòrnice*, *Pòtkrălje*, *Zagrădac*
- na toponimijske sraslice: *Bogòmolja*, *Ljŭtokamen*, *Skòčibe*
- na toponimijske sraslice u genitivu: *Velivrĭja*

- na dvorječne s pridjevom i imenicom: *Bîla plôča, Čëovo bŕdo/Čëovo bŕdo, Gústi gŕm, Kònjskî pût, Kòzjî dô, Mâla dûba, Mâla Stûdenâ, Mâli stûdên, Pàsja jâma, Srîdnjî Gâj, Trîšnjôv dôlac, Vêla lèdina, Vêla Stûdenâ, Vêliki stûdên*
- na dvorječne toponimijske polusloženice (imenica + imenica u jukstapoziciji): *Bârtiç štàle, Smôvo štàle*
- na dvorječne s pridjevom u genitivu: *Bàgatova dôca*
- na dvorječne s imenicom u genitivu: *Bârtiça bûnâr*
- na dvorječne s prijedlogom: *Na Brûsu, Nâ Moçân/Na Mòçân*
- na trorječne s prijedlogom: *Pod Svêtin Ròkôn, Štàle na Kòđtku/Kòzîku.*

5. KLASIFIKACIJA TOPONIMA PREMA PODRIJETLU

U Gatima je prema očekivanju najviše toponima nastalih od apelativa slavenskoga podrijetla. Takvi su npr. *Bàgatova dôca, Bîliševo, Čëovo (Čëovo) bŕdo, Čëvo, Gârîšce, Glâvica, Gòmilica, Gòrica, Grâbâr, Grâdac, Kâčevica, Kòsmača, Kòtorac, Krûzi, Kûpinovac, Mâla dûba, Mâla stûdenâ, Mòče, Na brûsu, Ôčûr, Ôriovica, Pàsja jâma, Plâsa, Pòcêlje, Podvinišcima, Pòdvòrnice, Pòlje, Pòtkrâlje, Prâovac, Prâšen, Pròsik, Ràstovača, Râšêljka, Rînje, Rûdine, Skòčibe, Smôvo, Trpoščik, Vêla lèdina, Vêliki stûden, Vrîlo, Velivŕja, Vilênjača*. Kako su u govoru prisutni i leksemi neslavenskoga podrijetla, vidljivo je to i u toponimiji. Romanski utjecaj na leksički sastav je vidljiv u toponimima *Bârtiç štàle, Kobîljača/Kovîljača, Komòrika, Pûnta, Sinâcoša, Spîla, Trpešca*, utjecaj turskoga jezika u toponimima *Bârtiça bûnâr* i *Kòvâč*, a mađarskoga u toponimu *Vâroš*.

6. ZAKLJUČAK

U radu je u prvom redu terenskim radom te iščitavanjem katastarskih mapa i dokumenata prikupljeno i toponomastički obrađeno 117 anojkonima naselja *Gata*.

Najviše toponima slavenskoga je podrijetla (npr. *Krûzi, Mòče, Ôriovica*), nekoliko ih je odraz apelativa primljenih pod romanskim utjecajem (npr. *Bârtiç štàle, Komòrika*), pod turskim npr. *Kòvâč*, a pod mađarskim *Vâroš*. Najviše je toponima koji se odnose na izgled, sastav i osobitost (npr. *Jûtrine, Vitičevac*). Motivirani zemljopisnim terminima su npr. *Plâsa, Spîla*. Topnimijijske metafore su npr. *Glâvica, Kûkovi*. Prežitelji slavenske mitologije u toponimima su npr. *Čëvo, Îlinac*. Antroponimnoga su postanja npr. *Čóviçi (Stòšići), Nòkiçi*. Toponimi motivirani nazivima za biljke i životinje su npr. *Grâbâr, Kònjskî pût*. Toponimi motivirani prisutnošću vode su npr. *Kòtorac*,

Plâsa. Imena nastala pučkom etimologijom su npr. *Mrcînjak*, *Šjâpice*. Brojnost prikupljene građe, etimologije i strukture toponima, dokaz su bogatstva toponimijske građe *Gata*. Njihovim očuvanjem pomaže se očuvanju jezika, tradicije, kulture i kolektivnoga znanja, običaja, vjerovanja i legendi, načina življenja, spoznaja o nekadašnjem prirodnom krajoliku i njegovu značenju za život kao i ostalih kulturnih i gospodarskih vrijednosti povezanih uz ranija razdoblja.

Literatura

- Anić, Vladimir. 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- ARJ = Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. 1881.–1976. Zagreb: JAZU.
- Babić, Stjepan. 1991. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*. Djela HAZU, 62, Zagreb: HAZU.
- Bjelanović, Živko. 2009. Toponimi tipa Grabovci u Pokrčju. *Godišnjak Titius*, 2, 2, 183–193.
- Brozović, Dalibor. 1998. Čakavsko narječje, M. Lončarić, *Hrvatski jezik*, Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej.
- Brozović-Rončević, Dunja. 1987. Tragovi poganskih, kršćanskih i islamskih kultova u toponimiji. *Zbornik VI. jugoslovenske onomastičke konferencije* (str. 117–124). Beograd: SANU.
- Brozović-Rončević, Dunja. 1997. Hidronimi s motivom vrelišta na povijesnome hrvatskom prostoru. *Folia onomastica Croatica*, 6, 1–40.
- Brozović-Rončević, Dunja. 1999. Nazivi za blatišta i njihovi toponimijski odrazi u hrvatskome jeziku. *Folia onomastica Croatica*, 8, 1–44.
- Brozović-Rončević, Dunja; Virč, Ines. 2015. Jezični slojevi i struktura međimurske hidronimije. *Slavia Centralis*, 2, 5–19.
- Deanović, Mirko; Jernej, Josip. 2012. *Talijansko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Filipi, Amos Rube. 1984. Hidronimija zadarskih otoka. *Onomastica Jugoslavica*, XI, 111–154.
- Frančić, Anđela; Mihaljević, Milica. 1997–1998. Antonimija u hrvatskoj ojkonomiji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 23–24, Zagreb, 77–102.
- Gluhak, Alemko. 1993. *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec.
- HER. 2002–2004. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. 1–12. Zagreb: EPH, Novi Liber.
- Holzer, Georg. 2011. *Glasovni razvoj hrvatskoga jezika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

- Ivanišević, Frano. 2006. *Poljica: narodni život i običaji*. Priko: Društvo Poljičana "Sveti Jure".
- Jeličić-Radonić, Jasna. 1991. Pluteji ranokršćanske crkve u Gatima kod Omiša. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 29, 1, 5–20.
- Jeličić-Radonić, Jasna. 1994. *Gata – Crkva Justinijanova vremena*. Split: Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture Split.
- Katičić, Radoslav. 2007. Ljuta zvijer. *Filologija*, 49, 79–135.
- Katičić, Radoslav. 2011. *Gazdarica na vratima. Tragovima svetih pjesama pjesama naše petkršćanske starine*. Zageb – Mošćenička Draga: Ibis grafika, Matica hrvatska, Katedra Čakavskog sabora Općine Mošćenička Draga.
- Katičić, Radoslav. 2012. Gospa Međugorska i Mokra Mokoš. *Ethnologica Dalmatica*, 19/1: 9–19.
- Katičić, Radoslav. 2014. *Vilinska vrata. I dalje tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*. Zagreb: Ibis grafika – Matica hrvatska.
- Kuvačić, Mate. 2011. Split i Poljica – odnosi kroz povijest. *Kulturna baština*, 37: 7–32.
- Laušić, Ante. 1991. *Postanak i razvitak Poljičke kneževine (do kraja XV. stoljeća)*. Split: Književni krug.
- Lisac, Josip. 2003. *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lozić Knezović, Katarina; Sočo, Anđela. 2011. Toponimija mjesta Stomorska na otoku Šolti. *Zbornik Filozofskog fakulteta u Splitu*, 4, 4, 255–270.
- Lozić Knezović, Katarina; Marasović-Alujević, Marina. 2013. Toponimija mjesta Mravince. *Folia onomastica Croatica*, 21, 212–146.
- Marasović-Alujević, Marina; Lozić Knezović, Katarina. 2014. Toponimija otoka Šolte. Split: Filozofski fakultet.
- Marević, Jozo. 2000. *Latinsko-hrvatski enciklopedijski rječnik*. I. svezak Zagreb: Matica hrvatska.
- Mihanović, Frane. 1979. Njiva maslina potočić. *Poljica: godišnjak poljičkog dekanata*. Gata: Župe Poljičkog dekanata.
- Mihanović, Frane. 1980. Gata s dijelom Čišala. *Poljica: godišnjak poljičkog dekanata*. Gata: Župe Poljičkog dekanata.
- Mihanović, Frane. 1992. *Kratak pregled povijesti drevne Poljičke Republike*. Omiš: Matica hrvatska, Gata: Uredništvo časopisa „Poljica“.
- Mihanović, Nedjeljko. 1971. Jezik na području Poljica. *Poljički zbornik*, Svezak II, 150–183.
- Mimica, Bože. 2003. *Omiška krajina – Poljica – Makarsko primorje : od antike do 1918. godine*. Rijeka: Vitagraf.

- Nodilo, Natko. 1888. Religija Srba i Hrvata na glavnoj osnovi pjesama, priča i govora narodnog. Dio VII. Vile. Rad JAZU XCI, 181–221.
- Novak, Viktor; Skok, Petar. 1952. *Supetarski kartular*. Zagreb: JAZU.
- Pavić, Alfons. 2003. *Prinosi povijesti Poljica*. Priko: Društvo Poljičana „Sv. Jure“.
- Peisker, Jan. 2007. Koje su vjere bili stari Slaveni prije krštenja? *Pilar – časopis za društvene i humanističke znanosti*, II/3(1), 64–89.
- Pera, Miroslav. 1981. Toponimija Mòsora i Kozjaka. *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 75, 241–284.
- Pera, Miroslav. 1988. *Poljički statut*. Split: Književni krug.
- Petrić, Perislav. 1991. Toponimi Podstrane. *Čakavska rič*, XVIII, 2, 31–50.
- Pilar, Ivo. 2007. O dualizmu i vjeri starih Slovjena i o njegovu podrijetlu i značenju. *Pilar – časopis za društvene i humanističke znanosti*, II/3(1), 90–151.
- Pivčević, Ivan. 1996. *Povijest Poljica*. Split: Društvo Poljičana „Sv. Jure“ – Priko.
- Pivčević, Ivan. 2008. Sabrani radovi o Poljicima. Priko: Društvo Poljičana „Sv. Jure“.
- *Proto-Indo-European Etymological Dictionary*. A Revised Edition of Julius Pokorny's *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch*. Indo-European Language Revival Association. 2007. <http://dnghu.org/Proto-Indo-European-Etymological-Dictionary.pdf> (pristupljeno 4. 2 .2016.)
- Skok, Petar. 1950. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*. Zagreb: JAZU.
- Skok, Petar. 1971.–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. I–IV*. Zagreb: JAZU.
- Skračić, Vladimir. 2008. Prikazi i ocjene. Toponimija otoka Pašmana. *Folia onomastica Croatica*, 17, 185–232.
- Skračić, Vladimir. 2011. Toponomastička početnica: osnovni pojmovi i metoda terenskih istraživanja. Zadar: Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja.
- Šimundić, Mate. 1988. *Rječnik osobnih imena*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Šimunović, Petar. 1971. Nomenklatura poljičkog krša. *Poljički zbornik*, II, 185–198.
- Šimunović, Petar. 1972. *Toponimija otoka Brača. Brački zbornik 10*. Supetar: Skupština općine Brač. Savjet za prosvjetu i kulturu Supetar.
- Šimunović, Petar. 1986. *Istočnojadranska toponimija*. Sveučilišna naklada knj. 10. Split: Logos.

- Šimunović, Petar. 2004. *Bračka toponimija*. Zagreb: Golden marketing.
- Šimunović, Petar. 2005. *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2008¹. *Hrvatski prezimenik: pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća. I – III*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2008². Ranosrednjovjekovna toponimija splitskog poluotoka. *Archaeologia Adriatica*, 11, 587–599.
- Šimunović, Petar. 2009¹. *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2009². *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2013. Predantički toponimi u današnjoj (i povijesnoj) Hrvatskoj. *Folia onomastica Croatica*, 22, 147–214.
- Škobalj, Ante. 1970. *Obredne gomile: na temelju arheoloških nalaza povijesno-teološka rasprava o religiji i magiji*. Sveti Križ na Čiovu: A. Škobalj.
- Šulek, Bogoslav. 1879. *Jugoslavenski imenik bilja*. Zagreb: JAZU.
- Vajs, Nada. 2003. *Hrvatska povijesna fitonimija*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Vidović, Domagoj. 2008. Toponimija sela Dubljani u Popovu. *Rasprave IHJJ*, 34, 431–448.
- Vidović, Domagoj. 2009. Gradačka toponimija. *Folia onomastica Croatica*, 18, 171–221.
- Vidović, Domagoj. 2010. Pregled toponimije jugozapadnoga dijela Popova. *Folia onomastica Croatica*, 19, 283–340.
- Vidović, Domagoj. 2011¹. Toponimija sela Orahovi Do u Popovu. *Rasprave IHJJ*, 37/2, 533–561.
- Vidović, Domagoj. 2011². Toponimija sela Zavala, Golubinac, Belenići i Kijev Do u Popovu. *Folia onomastica Croatica*, 20, 207–248.
- Vidović, Domagoj. 2012. Pogled u toponimiju Makarskoga primorja. *Folia onomastica Croatica*, 21, Zagreb, 207–232.
- Vidović, Domagoj. 2013. Toponimija sela Trnčina u Popovu. *Folia onomastica Croatica*, 22, 215–252.
- Vidović, Domagoj. 2014¹. Toponimija zapadnoga dijela Popova. *Folia onomastica Croatica*, 23, 243–265.
- Vidović, Domagoj. 2014². *Začapska onomastika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Vidović, Domagoj. 2015. Pogled u toponimiju sela Hrasno u istočnoj Hercegovini. *Folia onomastica Croatica*, 24, 93–123.

- Vidović, Domagoj. 2016. Desanski toponimi. *Hrvatski neretvanski zbornik*, 8, 33–347.
- Vinja, Vojmir. 1998.–2004. *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku. I.–III.* Zagreb: HAZU – Školska knjiga.
- Žepić, Stanko. 1970¹. Izvedenice sa sufiksima za tvorbu mjesnih imenica (nomina loci). *Jezik: časopis za kulturu hrvatskog književnog jezika*, 18/3, 83–91.
- Žepić, Stanko. 1970². Izvedenice sa sufiksima za tvorbu mjesnih imenica. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskog književnog jezika*, 18/4, 105–114.

INTERNETSKI IZVORI

- <http://gata.hr> (pristupljeno 15. svibnja 2016)
- <http://geoportal.dgu.hr/viewer/> (pristupljeno 19.2.2015.)
- file:///C:/Users/78017454/Downloads/Goran_Filipi_Ornitonomi_u.pdf (pristupljeno 15.9.2015.)

Katarina LOZIĆ KNEZOVIĆ & Marija RADOSTIĆ

THE TOPONYMY OF GATA

The paper analyzes the toponomastic data of the settlement of Gata located in the hinterland of Omiš, south of Split. The analysis is based on data collected primarily by field research. The data were compared with the cadastral books, available maps and analyzed. The basic historical and geographical framework of Gata and the basic characteristics of Gata speech are given. A total of 117 non-oikonyms in the area of Gata, which includes hamlets Čóvići (*Stõšići*), *Generàlić*, *Kũvačići* (*Vâroš*), *Mĩloši*, *Nõkići*, *Põcēlje*, *Podgràdac*, *Podkũnjevača*, *Prósići*, *Skòčibe* i *Tvrđići* are processed. The toponyms are mostly of Slavic origin (eg. *Dràga*, *Gâj*, *Gârĩšće*, *Kòtorac*, *Vēla Stũdenā*), while the influence of Roman and Turkish language in toponymy and speech is insignificant.

Key words: *toponymy, oikonymy, lexis, etymology, Gata*